

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2021/0746

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 26. mars 2021 fra Stiftelsen Ulvsnesøy Skolehjem over Stiftelsestilsynets vedtak av 5. mars 2021 der tilsynet avslår stiftelsens søknad om oppheving av stiftelsen.

Spørsmålet i klagesaken er om vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt slik at stiftelsen kan oppheves.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av blant annet stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda kan prøve alle sider av saken, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er framsatt i rett tid og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Lederen Gudmund Knudsen og medlemmene Kamilla Silseth og Henning Sollid deltok ved behandlingen og avgjørelsen av saken i Stiftelsesklagenemnda.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Stiftelsen Ulvsnesøy Skolehjem ble opprettet 16. september 1882 med følgende formål i de opprinnelige vedtektene § 1:

"Anstaltens Formaal er at virke som Opdragelsesanstalt for vanartede og forvildede Gutter."

Stiftelsen har eid eiendommer på Ulvsnesøy og Tangen. Stiftelsen drev skolehjem i samsvar med det opprinnelige formålet i om lag 100 år inntil staten overtok ansvaret for denne type tilbud. Skolehjemmet ble da avviklet, og eiendommen ble leid ut til Kriminalomsorgen i over tretti år. Eiendommen ble da brukt som en del av Bergen fengsel.

Stiftelsen ble først registrert i Stiftelsesregisteret i 2015. I forbindelse med registreringen ble stiftelsens formålsbestemmelse (§ 2) endret til følgende:

"Stiftelsens formål er å forvalte stiftelsens verdier på en måte som kommer samfunnet, barn og unge, til gode."

Slik nemnda forstår stiftelsen ønsket styret i 2015 primært å oppheve og avvikle stiftelsen fordi formålet var utdatert. I tillegg var funksjonen og bruken av eiendommene ikke lenger i henhold til formålet. Eiendommene hadde også et stort vedlikeholdsetterlep. Før stiftelsen kunne avvikles, var det imidlertid nødvendig å ordne opp i forskjellige eiendomsforhold. Slik nemnda forstår stiftelsen valgte man derfor i stedet å videreføre stiftelsen med endret formål. I følge stiftelsen var dette ment som en midlertidig ordning fram til eiendomsforholdene var

Postadresse

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Tlf.: 55 19 30 00

E-post: post@knse.no

avklart slik at stiftelsen kunne avvikles og den gjenværende formuen deles ut i samsvar med formålet. I følge klagen handlet stiftelsen i 2015 i dialog med og etter råd fra Stiftelsestilsynet. Kontakten med tilsynet var muntlig. I Stiftelsestilsynets e-post 2. september 2021 heter det om denne kontakten: «*Denne dialogen var muntlig. Innhold i muntlige samtaler slik det angivelig henvises til i klagen kan vi ikke svare på. Klager opplyser heller ikke hvem de evt har hatt en samtale med slik at det er umulig for oss å sjekke dette ut.*»

Stiftelsens eiendommer er nå solgt og stiftelsen har en kapital på ca. 13 millioner kroner. I søknad av 4. februar 2021 søkte stiftelsen om oppheving (avvikling) av stiftelsen. Søknaden ble avslått av Stiftelsestilsynet i vedtak 5. mars 2021. Vedtaket ble påklaget av stiftelsen 26. mars 2021.

3 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 5. mars 2021 lyder:

Søknad om opphevelse av STIFTELSEN ULVSNESØY SKOLEHJEM, org. nr. 815 770 072, avslås.

Grunnen til avslaget er at stiftelsen ikke oppfyller vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd, nærmere bestemt § 46 første ledd bokstav a. I den konkrete vurderingen viser Stiftelsestilsynet til at stiftelsen har et fungerende formål ettersom kapitalen er på ca. 13 millioner kroner. Etter forvaltnings- og klagesakspraksis ligger nivået for når en utdelingsstiftelse med bundet kapital har utilstrekkelig kapital til å tilgodese formålet på et langt lavere nivå.

I avslaget kommer Stiftelsestilsynet også inn på om stiftelsen likevel kan oppheves fordi det opprinnelige formålet ikke lenger kan oppfylles. Stiftelsestilsynet mener at verken stiftelsens historie eller gjeldende vedtekter gir anledning til dette. Tilsynet legger vekt på at ved omdanning av formålet i 2015 ble det ikke søkt om omdanning med tanke på et kortsiktig perspektiv. Tilsynet kan ikke se at en søknad om avvikling ville blitt godkjent ved forrige søknadsrunde.

4 Klagerens anførsler

Klagerens anførsler kan oppsummeres slik:

- Stiftelsestilsynet vurderer ikke alle momentene i søknaden om oppheving. Verken stiftelsens forhistorie eller Stiftelsestilsynets rolle som rådgiver blir vurdert eller tillagt vekt.
- Helt siden opprettelsen i 2015 har målet vært å avvikle stiftelsen. Tilsynet har vært klar over at stiftelsen skulle avvikles så snart forskjellige spørsmål om eiendomsforholdene var avklart. Likevel ble stiftelsen rådet til å endre vedtekter og formål til noe mer samfunnsnyttig, selv om endringen ble utført for å kunne avvikle stiftelsen. Det nye formålet er mer samfunnsaktuelt enn det opprinnelige formålet. Dette gjør avvikling vanskelig.
- Stiftelsen er av den oppfatning at stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a, b og d gir hjemmel for å oppheve stiftelsen. Ved denne vurderingen må det legges vekt på forhistorien.

- Nemnda forstår stiftelsen slik at den ønsker å kunne foreta utdelinger av en slik størrelse at det også belaster kapitalen og ikke bare den årlige avkastningen. Stiftelsen kan da dele ut mindre og større beløp til frivillige organisasjoner, og det er gjennom utdeling av midler stiftelsen kan utgjøre en forskjell. Dette er mye bedre enn at det deles ut små årlige beløp som ikke "monner". Klageren ber derfor nemnda om å oppheve Stiftelsestilsynets vedtak eller endre vedtaket slik at dette blir mulig.

5 Uttalelse fra Bergen kommune

I tilknytning til klagesaken er det innhentet uttalelse fra Bergen kommune. Kommunen bekrefter at den ved en uttalelse til en planlagt vedtektsendring i 2019 var kjent med at intensjonen med vedtektsendringen var å avvikle stiftelsen. Kommunen vises her til et saksfremlegg for byrådet der intensjonen om avvikling fremgår.

Kommunen støtter stiftelsens klage, og påpeker at rådene fra Stiftelsestilsynet i denne saken har hatt en uønsket effekt for avviklingen.

6 Stiftelsestilsynets innstilling i klagesaken

Det er den gjeldende formålsparagrafen som må legges til grunn ved vurderingen av om vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt. Ut fra forvaltnings- og klagesakspraksis ligger nivået for når en utdelingsstiftelse med bundet kapital ikke har tilstrekkelig kapital for å tilgodese formålet på et langt lavere nivå enn denne stiftelsen. Stiftelsen kan dermed ikke oppheves fordi den har et fungerende formål, og har tilstrekkelig kapital til å tilgodese formålet.

7 Stiftelsesklagenemndas syn på saken

Saken gjelder klage over Stiftelsestilsynets vedtak 5. mars 2021. I vedtaket avslo tilsynet stiftelsens søknad om oppheving med etterfølgende avvikling av stiftelsen.

Vedtaket om oppheving av en stiftelse er etter stiftelsesloven en «omdanning» av stiftelsen. Dette er det nærmere regler om i stiftelsesloven kapittel 6 (§§ 45 – 55). Loven § 46 fastsetter nærmere vilkår for omdanning som må være oppfylt for at en stiftelse kan omdannes, herunder oppheves. Vedtaket om oppheving ses på som en formålsendring som reguleres av stiftelsesloven § 46 første ledd. Det er derfor vilkårene i denne bestemmelsen som må være oppfylt i saken her. Stiftelsesloven § 46 første ledd lyder:

«Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen

- a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,*
- b) er åpenbart unyttig,*
- c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller*
- d) er åpenbart uheldig eller åpenbart uformuftig.»*

Minst ett av vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt.

Klageren gjør blant annet gjeldende at stiftelsen kan oppheves fordi dens opprinnelige formål og vedtekter ikke lenger lar seg etterleve. Dette spørsmålet kunne vært aktuelt i 2015, men som det – etter det Stiftelsesklagenemnda forstår – ikke da ble tatt endelig standpunkt til. Stiftelsen ble da videreført, men med helt nye vedtekter, herunder et helt nytt formål. Reelt fremstår stiftelsen etter vedtektsendringene i 2015 som en ny stiftelse. Det er for Stiftelsesklagenemnda uklart hvorfor man ikke i 2015 ikke valgte å oppheve stiftelsen ettersom det opprinnelige formålet åpenbart var utdatert. Det vises til vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd b) som blant annet er relevant der formålet er unyttig fordi det behovet formålet er rettet mot blir dekket på annen måte, f. eks. av det offentlige, se Knudsen/Woxholth: Stiftelsesloven med kommentarer (2004) side 216. Om stiftelsen hadde blitt opphevet, hadde det vært en oppgave for avviklingsstyret å ordne opp i spørsmål som måtte avklares for å realisere stiftelsens eiendeler slik at stiftelsen kunne avvikles.

Stiftelsesklagenemnda går imidlertid ikke nærmere inn på spørsmålet om stiftelsen kunne vært opphevet i 2015 og hvilke råd som da ble gitt til stiftelsen. Det er uansett slik at spørsmålet i klagesaken må avgjøres med utgangspunkt i det någjeldende formålet, og som stiftelsen fikk i 2015, og ikke det opprinnelige formålet. Stiftelsesklagenemnda er med dette utgangspunktet enig med Stiftelsestilsynet i at ingen av omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt. Stiftelsen har en kapital på om lag 13 millioner kroner. Dette er klart høyere enn den terskelen som gjennom praksis er satt for å se det slik at «stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens (dvs. stiftelsens) formål på en rimelig måte.», jf. stiftelsesloven § 46 første ledd (a) og for eksempel Stiftelsesklagenemndas sak 2021/650, som direkte gjelder oppheving av en mindre stiftelse for innfusjonering i en større enhet.

Klageren gjør gjeldende at målet helt siden opprettelsen i 2015 har vært å oppheve og avvikle stiftelsen, og at tilsynet har vært klar over at stiftelsen skulle avvikles så snart forskjellige spørsmål om eiendomsforholdene var avklart. Som nevnt over har ikke Stiftelsestilsynet kommentert dette nærmere. Stiftelsesklagenemnda går ikke nærmere inn på den dialogen som ifølge klageren har vært mellom stiftelsen og Stiftelsestilsynet fordi denne uansett ikke kan ses å være av betydning for spørsmålet om lovens vilkår for omdanning (oppheving) er oppfylt.

Nemnda forstår klageren slik at om klagen ikke tas til følge, søkes det om at vedtektene endres slik at også kapitalen («stiftelsens midler») kan deles ut til formålet. Dette er imidlertid ikke en del av det vedtaket klagen gjelder, og faller allerede av den grunn utenfor det Stiftelsesklagenemnda kan treffe vedtak om. Når dette er sagt, vil likevel Stiftelsesklagenemnda peke på at stiftelsesloven ikke har noe forbud mot å bruke stiftelsens grunnkapital eller øvrig egenkapital til utdelinger. Nemnda kan heller ikke se at vedtektene har noe forbud som gjør det riktig å betegne stiftelsens grunnkapital eller øvrige egenkapital som «bundet» kapital.

Et forbud mot å bruke grunnkapitalen til utdelinger ble foreslått i utvalgsutredningen i NOU 1998: 7 om stiftelser, se utredningen punkt 11.3 – 11.5 (side 30-31) og lovutkastet §§ 3-9 jf. 3-1. Dette forslaget ble imidlertid ikke fulgt opp av departementet. I Ot.prp. nr. 15 (2000-2001) punkt 7.2.4.1 (side 36) heter det om spørsmålet:

«Departementet vil ikke foreslå at grunnkapitalen i alminnelige stiftelser skal være bundet. Kravet om bundet grunnkapital bygger på en forutsetning om at stiftelser i prinsippet skal ha et evig liv. Departementet er ikke enig i denne forutsetningen. Det er ikke slik at enhver stiftelse som opprettes, har et så samfunnsnyttig og fornuftig formål som tilsier at lovgiverne bør tilstrebe at rettsdannelsen varer evig. Tvert imot antar departementet at det rent samfunnsøkonomisk kan

være en fordel at enkelte stiftelser realiserer sitt formål ved å angripe grunnkapitalen nokså raskt, i stedet for at betydelige midler blir bundet i stiftelsen til evig tid.

Departementet kan heller ikke se at det i seg selv er noe i veien for at grunnkapitalen etterhvert blir brukt til å tjene formålet, hvis dette er i samsvar med oppretterens vilje eller naturlig ut fra stiftelsens formål. «

Dette er fulgt opp i NOU 2016: 21 Stiftelsesloven der det blant annet heter i punkt 12.1.3 (side 47) i utredningen:

«Det at grunnkapitalens størrelse står fast etter opprettelsen, er ikke det samme som at grunnkapitalen ikke kan brukes til utdelinger. Utvalget vil videreføre hovedregelen om at den kapitalen stiftelsen mottar ved opprettelsen, kan brukes til å realisere formålet. Under forutsetning av at det er i overensstemmelse med stiftelsens formål og vedtekter, kan derfor grunnkapitalen i utgangspunktet benyttes til å realisere formålet. Styrets vurdering må blant annet ses i lys av stiftelsens formål, oppretterens forutsetninger om stiftelsens varighet og kravet til en forsvarlig kapitalforvaltning.

Selv om stiftelsesloven ikke inneholder forbud mot å bruke grunnkapitalen til utdelinger, vil utvalget bemerke at dette ikke innebærer at det er forsvarlig å dele ut alt av stiftelsens kapital i løpet av relativt kort tid, gjerne i den hensikt å oppheve stiftelsen. Styrets beslutning om at grunnkapitalen skal brukes til utdelinger må være en lojal realisering av stiftelsens formål. Det går et skjæringspunkt mellom når utdelingene er så store at de i realiteten er et opphevingsvedtak, noe som igjen vil være en ugyldig omdanning. Slike utdelinger vil for de fleste stiftelser være en illojal disposisjon mot formålet og i strid med kravet til forsvarlig kapitalforvaltning. Om en disposisjon i realiteten er et ugyldig opphevingsvedtak beror på en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle.»

I Stiftelsestilsynets vedtak 5. mars 2021 om avslag på søknad om oppheving heter det i siste avsnitt på side 3 vedtaket:

«Utgangspunktet for styrets gjennomføring av formålet, herunder utdelinger fra stiftelsen, er stiftelsesloven §§ 19 og 30 tredje ledd om at styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. Det vil være i strid med disse bestemmelsene om et styre «tømmer» stiftelsen for midler slik at den ikke lenger kan realisere formålet. Styret må forholde seg til dette uten at det presiseres i vedtektene. Vi viser også her til at problemstillingen ikke ble berørt ved behandlingen av omdanningen som skjedde i 2015.»

Stiftelsesklagenemnda er i utgangspunktet enig i det som står her, men det må likevel nyanseres ut fra det som over er gjengitt om gjeldende rett fra Ot. prp. nr. 15 (2000-2001) og NOU 2016: 21. Det betyr at stiftelsen innenfor de rammene som her er skissert vil kunne bruke av kapitalen til å realisere formålet. I denne sammenhengen kan bakgrunnen for omdanningen i 2015 ha betydning. Det kan ikke være avgjørende at den opprinnelige stiftelsen som ble opprettet i 1882 nok hadde et langsiktig formål. Dette særlig sett i lys av at dette formålet ikke lenger er relevant.

8 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda treffer etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak 5. mars 2021 opprettholdes.

Vedtaket er enstemmig.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Oslo, 16. september 2021

Gudmund Knudsen
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk